

Kamp om presidentverv

Endringer og balanse

Tommy Sotkajærvi

psykologspesialist, leder Psykologforeningens klimautvalg

Fartein Rudjord

God manøvrering i en omskiftelig tid krever ledelse som mestrer balanse. Derfor stiller jeg som kandidat til presidentvervet i Norsk psykologforening, skriver Tommy Sotkajærvi.

Vi lever i en tid av hurtige endringer. Trender og utviklinger bringer nye utfordringsbilder og muligheter. Populasjonsvekst, teknologisk utvikling, masse migrasjon, klima og miljøendringer, politisk uro og økonomiske ulikheter – alle sammen fenomener som påvirker oss i en stadig mer globalisert verden.

Polarisering, ideologi og fornuft

I møte med globale utfordringer fortsetter Norge å fare bedre enn de fleste andre land, og troner stadig på topp tre av lykkestatistikkene (Helliwell et al., 2019). Samtidig følger vi internasjonale trender med et politisk landskap preget av økt polarisering og nedgang i det organiserte samfunnsengasjementet. Man ser økt oppslutning rundt partier på de ytre fløyene av det politiske spektrum. Tradisjonelt har det vært høy grad av tillit her til lands, med en befolkning som har hatt små ulikheter og nærhet til de som styrer oss. I dag ser vi konturene av et tillitsforfall, og enkelte mener vi må ta på alvor tegnene på at tilliten til politikere, media og forskning svekkes (Bøås & Sinding, 2019). Andre igjen spør om vi har beveget oss inn i en slags «antiopplysningstid» (Solbu, 2018). Alt mens sosiale medier ofte går varme av høylytte og aggressive ytringer, og færre nordmenn er aktive medlemmer av et politisk parti eller en fagforening (SSB, 2017). Det er godt klima for de som ønsker sin egen ideologiske overbevisning som styrende for samfunnsutviklingen. Fornuften er i hardt vær.

Fagforening og faglig forening

Vi må beskytte oss fra å bli satt i posisjoner som truer vår anseelse, faglige integritet og tillit. Det er vårt fordømte ansvar

Psykologforeningen skal være en fagforening, og en faglig forening. Det betyr at vi skal ivareta våre medlemmers interesser. Samtidig skal vi sørge for at psykologifaget er en selvfølgelig premissleverandør i samfunnet til folks beste. Godt forankret i Psykologforeningens prinsippprogram (Norsk psykologforening, 2016) har vi et samfunnsoppdrag som styrer hva vi skal jobbe med. Oppdraget spenner over et vidt spekter av tjenester, samfunnsområder og arbeidsplasser. Vi skal være relevante på universitetene, i kommunene, spesialisthelsetjenestene og stat, i det private og det veldedige, og for den selvstendige. Vi skal dekke alt fra folkehelse, forebygging og behandling til organisasjonsutvikling. For å nevne noe.

Det er en krevende balanse, spesielt i samtiden. Utfordringen når ideologi råder over fornuft i den offentlige diskurs, er at den i sin natur er et selvimmunerende og antivitenskapelig tankesystem. Da

er det spesielt alarmerende når det er gode argumenter for at norsk helsepolitikk ser ut til å være mer ideologistyrkt enn fornuftsbasert (Wyller, 2015), der sammenslåinger og organisering, utforming av rammevilkår og de stadige helsereformene som vi utsettes for – inkludert New Public Management – ofte er tuftet på ideologiske overbevisninger og vyer. Som like sannsynlig er forankret rundt forståelser av ledelse og økonomi, som langs en politisk akse.

Rapport fra frontlinja

Psykologforeningen har lenge kjempet en kamp mot at politisk ideologi, sammen med styrings- eller markedsøkonomisk ideologi, blir dominerende når helsepolitikk skal utformes. Fordi det medfører at helsefaglige synspunkter blir neglisjert eller relativisert. Det er lett gjenkjennelig ved de største arbeidsplassene for våre medlemmer.

Vi kjenner det fra spesialisthelsetjenesten. I min tid som foretakstillitsvalgt, i 2014, kjempet jeg for å beholde den desentraliserte strukturen av ledelse, makt og kompetanse i Finnmarkssykehuset. Økonomi og sterke fagmiljøer var mantra for sentraliseringens fortreffelighet; selv om vi skulle serve en befolkning fordelt over et geografisk område større enn Danmark. Den gangen ble vi sentralisert innenfor fylkets grenser. I år ble Finnmarkssykehuset underlagt UNN, og dermed sentralisert ut av fylket. Det hele skjedde uten at man engang snakket med de tillitsvalgte (Storvik, 2019). Dette er ett eksempel blant mange. De siste årene har modige tillitsvalgte og andre fagpersoner i forskjellige fora trukket fram de til tider håpløse rammebetingelsene for behandling, forebygging og samhandling i og med spesialisthelsetjenesten.

Vi kjenner igjen dette også fra kommunen, der vi har fått lovfestet rett til psykologkompetanse fra 2020. Lovfestet til hva da? Ved slutfasen av statlige tilskuddsmidler ser man tegn til at det er lang vei til en helhetlig satsing på psykologkompetanse i psykisk helse. De fleste psykologer blir satt til å behandle, med eller uten nødvendig rammeverk for å drive evidensbasert. Mange har «lekket» rett ut av PP-tjenesten, som får svekket sin kompetanse og viktige samfunnsmandat. I kommuner innhentes det ikke systematisk informasjon fra psykologer til statistikker som danner grunnlag for beslutningstakere i organisering av lokalsamfunn. Verken folkehelseprofiler eller det nye kommunale pasient- og brukerregisteret (KPR) innhenter, eller har klare føringer om å innhente, informasjon fra psykologer i framtiden. Bruk av psykologer i kommunene er ikke systematisk eller kunnskapsbasert.

Og hva med det helsevennlige samfunn? I kommunene er psykologers inklusjon i folkehelsearbeid vilkårlig. 0,2 % av helse- og omsorgsdepartementets budsjett går til spissede folkehelse tiltak (Rønnevik, 2019). En slik underfinansiering er i praksis en struping av folkehelsesatsingen. Å skape gode og helsefremmende – ikke pasientskapende – samfunn overlates til vilkårlighet, individet og frivilligheten. Dette er motstridende til all sunn fornuft.

Ut og redde verden, liksom?

Kommune og spesialisthelsetjeneste er to illustrerende eksempler på hvordan ideologiske tanke-systemer og kunnskapsrelativisering brer om seg i samtiden. Andre eksempler er framveksten av et todelt helsesystem, økende sosioøkonomiske forskjeller, et arbeidsliv som utfordrer den norske modellen, eller ekspertforakt hos politikere, media og folk flest.

Hva skal være responsen vår i en tid der ideologi og fornuft står i strid? En avmaktens ryggmargsrefleks kan være å implodere inn i seg selv, og fokusere på det som er mest presserende og

rett framfor nesa. – Kontoret brenner. Skal vi ut og redde verden, liksom? Men det er ikke enten eller. Alt henger sammen med alt.

Vi må fortsette å gjøre oss relevante, og fortsatt insisterende på vårt fag som retningsgivende i faglige spørsmål. Vi må hegne om våre felles prinsipper og menneskerettighetene. Vi må beskytte oss fra å bli satt i posisjoner som truer vår anseelse, faglige integritet og tillit. Det er vårt fordømte ansvar. For vår egen, fagets, samfunnets og befolkningens beste.

Balansekunsten

Mange har spurt om min politiske plattform. Kommer jeg til å være en president for spesialisthelsetjenesten? Universitetene? Kommunen? Klimapsykologi? Svaret er nei. Jeg vil ikke være president for én sak, men for de mange. Mitt ønske er at Psykologforeningen skal favne bredt. Heri ligger vår styrke. Ikke i den enkelte sak, eller den enkelte seier eller tap. Samtidig har jeg noen konkrete endringer jeg ønsker å jobbe for i organisasjonen i kommende landsmøteperiode.

Jeg vil jobbe for å avvikle hovedsatsingsområdet til fordel for en ny struktur. Mange medlemmer opplever hovedsatsing som ensbetydende med «dette jobber vi med». Flere har opplevd overfokusering på nyvinning og framtid, og for lite fagforeningsarbeid. Jeg ønsker at vi får bygget opp en ny struktur med to områder: Utviklingsområde (nybrottsarbeid for nye områder) og Fokusområde (ivaretagelse og kvalitetssikring av det nåværende). Omstruktureringen vil foregå i tiden fram mot neste landsmøte, uavhengig av valgt hovedsatsing i november.

Jeg ønsker at Psykologforeningen skal fortsette å være en relevant samfunnsaktør. Vi skal fortsette utviklingen av foreningen som en leverandør av psykologisk kunnskap inn i et bredt spekter av problemstillinger og utfordringer. Som et ledd i dette ønsker jeg å jobbe for at våre nettstedet og kommunikasjonskanaler i større grad representerer det mangfoldet befolkningen i samfunnet representerer. Det gjelder også for de som er i minoritet blant oss. Blant annet vil jeg jobbe for et samarbeid med Samisk nasjonalt kompetansesenter (SANKS) for å kunne formidle samisk kultursensitiv psykologisk kunnskap og nettsideartikler på samisk.

Jeg vil jobbe for at vi knytter sterkere bånd til ideelle stiftelser, brukerorganisasjoner og andre fagforeninger. Vi trenger venner. Psykologien kan ikke løse alt, og tverrfaglighet og nye perspektiver kan gi oss det kritiske blikket vi trenger for å utvikle oss. Gjennom felles prosjekter, samarbeid, uttalelser i media og lignende ønsker jeg å jobbe for at vi skal stå sterke. Skulder ved skulder, sammen med andre.

Jeg vil jobbe for å styrke lokaldemokratiske prosesser. Det er et demokratisk problem at vi ikke klarer å engasjere våre høykompetente, sammensatte – og ofte dypt uenige – medlemmer i større grad. Vi kan ikke fortsette å definere medlemsaktivitet til rammene av lukkede medlemsmøter som et fåtall møter på. Jeg ønsker blant annet å se på mulighetene for å bruke teknologisk infrastruktur til å stimulere til økt medlemsaktivitet, samt deltagelse ved avstemninger og kartlegginger.

Det siste punktet er spesielt viktig. Alt jeg har listet opp her, er enkeltsaker jeg mener er nyttige områder for endring i organisasjonen vår. Til syvende og sist er det opp til dere. Presidentens viktigste oppgave er balansekunsten det kreves for å representere landsmøtet og medlemmene, i samarbeid med det apparatet foreningen består av. Når november kommer, stemmer vi ikke på sak. Vi stemmer på hvem som skal være den framtidige røsten for oss alle.

Godt valg!

Referanser

- Bøås, M. & Sending, O J. (2019). En verden av mistillit. NUPI skole. Hentet fra <https://www.nupi.no/Skole/HHD-Artikler/2018/En-verden-av-mistillit>
- Helliwell, J.F., Layard, R. & Sachs, J.D. (2019). The World Happiness Report. Hentet fra https://s3.amazonaws.com/happiness-report/2019/WHR19.pdf?fbclid=IwAR0y6_...
- Norsk psykologforening (2016). Prinsippprogram. Hentet fra <https://www.psykologforeningen.no/foreningen/vedtekter-og-retningslinjer/prinsippprogram>
- Rønnevik, D.-H. (2019, 7. april). Folkehelsesatsningen – et spill for galleriet. Dagens Medisin. Hentet fra <https://www.dagensmedisin.no>
- Solbu, E.L. (2018). Antiopplysningstiden. Hentet fra <https://www.nrk.no/viten/xl/antiopplysningstida-1.13891495>
- SSB (2017). Få aktive medlemmer i politiske partier. Hentet fra <https://www.ssb.no/kultur-og-fritid/artikler-og-publikasjoner/fa-aktive-medlemmer-i-politiske-partier>
- Storvik, A.G. (2019, 25. januar). Helseministeren: – Det er besluttet at Finnmarkssykehuset skal ligge under UNN. Dagens Medisin. Hentet fra <https://www.dagensmedisin.no>
- Wyller, V.B. (2015). Helsepolitikk – mer ideologi enn fornuft? Tidsskrift for Den norske legeforening, 135: 1423. doi: 10.4045/tidsskr.15.0882